

Kauttuanruusu

Tarhapimpinellaruusu *Rosa Spinosissima*-Ryhmä

Kauttuanruusua on kasvanut pitkään Ahlströmin tehtaiden työväen asuintalojen pihoiden puolella. Sieltä tämän löytöruusun on ottanut talteen myös Ahti Valli, joka on myöhemmin verrannut 'Kauttua'-ruusun ominaisuuksia kahteen muuhun löytöpimpinellaruusuun, 'Ruskela'- ja 'Vaalimaa'-ruusuihin. Nämä kaikki kolme ovat saaneet nimensä niiden löytöpaikkakunnan mukaan. Ruusut ovat keskenään hyvin samanlaisia. Pieniä eroja voi olla lehdyköiden kärkien muodossa ja kukan kerrannaisuudessa ja kukan muodossa. Ruskelanruusun löysi pimpinellaruusuja tutkinut Aila Korhonen Vihdin Ruskelasta. Myöhemmin samannäköinen ruusu löytyi Vaalimaalta. Kaikkiin näihin ruusuihin sopii Aila Korhosen laatima kuvaus: Ruusu on pystykasvuinen, noin 1,5-2 m korkea pensas. Lehdykät ovat vaaleanvihreät, suuremmat kuin pimpinellaruusuilla yleensä. Versoissa on tiheästi suoria, erikokoisia piikkejä. Pari viikkoa kestävä kukinta alkaa tavallisesti kesäkuun lopulla. Silloin pensas on täynnä tuoksuvia, lämpimän vaaleanpunaisia, kerrannaisia kukkia. Loppukesästä kypsyvät pyöreäkööt, sileäpintaistat tumman punaruskeat kiulukat. Löytöruusun alkuperä on usein tuntematon. Kauttuanruusuun sopivat myös 'Lady Hamilton' -ruusun ominaisuudet, mutta varmuutta lajikkeesta ei ole.

Sirkka Juhanoja

Lähteet:

Korhonen, Aila. 2002. Juhannusruusut ja muut pimpinellat. Suomen Ruususeura ry. 54 s.

Rautio, Pirjo. 2019. Tarhapimpinellaruusut ja tarhaharisoniruusut. Suomen Ruususeura ry. 66 s. ISBN 978-952-94-1483-3.

Valli, Ahti. 2009. 'Ruskela', 'Kauttua' ja 'Vaalimaa'. Ruusunlehti 1/2009: 19-21.

Ahlströmin pionit

Paeonia 'Juhannuspioni'

Lounais-Suomessa kasvaa monilla vanhoilla pihoiden puolella matalahko kesäkuun alkupuolella kukkiva pionit, jota on kukinta-ajan perusteella kutsuttu juhannuspioniksi. Sillä on myös muita, paikallisia tai henkilöihin liittyviä nimiä. Pionin kasvutapa on matala, tuuhea, ja sen harmahtavan vihreät, himmeät lehdet ovat alapinnaltaan tiheäkarvaiset. Kukkat nousevat selvästi lehtien yläpuolelle. Kukkat ovat violetinsävyiset vaaleanpunaiset, voimakkaan väriset. Uloimmat terälehdet ovat suuret, ja niiden keskellä on pallomaisesti leveämpiä ja kapeampia terälehtiä. Kukkat tuoksuvat miedosti.

Rea Peltola ja Vesa Koivu ovat selvittäneet juhannuspionin historiaa Suomessa. Tätä vanhaa pionia on mahdollisesti kasvatettu jo 1600-luvulla Suomessa. Se mainitaan turkulaisen Finska Trädgårdssodlings Sällskapetets Trädgård å Kuppisin vuoden 1847 myyntiluettelossa, joka on yksi vanhimmista Suomessa julkaistuista taimihinnastoista. Vaatimaton juhannuspioni on säilynyt vanhoissa pihoiden puolella ja levinnyt naapurilta toiselle muutamilla paikkakunnilla. Vesa Koivun ja Ahti Vallin tekemä kysely osoitti, että juhannuspionia löytyi eniten Lounais-Suomesta. Erityisen runsaasti sitä viljeltiin Eurassa ja on arveltu, että juhannuspioni on saattanut levitä euralaispihoihin Ahlströmin tehtaan puutarhan välityksellä. Juhannuspioni tunnetaan nykyään lähinnä vain Pohjoismaissa. Norjalainen pionitutkija Mari Marstein on kuvannut tämän arvokkaan kasvin Norjasta nimellä 'Nordic Paradox'.

Sirkka Juhanoja

Lähteet

Marstein, Mari. 2013. The midsommer peony revisited. The Plantsman. March 2013: 47-49.

Peltola, Rea & Koivu, Vesa. 2007. Pionit. 3. painos. Tammi. 275 s. ISBN 978-951-31-3370-2.

Syväsilmäinen 'Vaaniin Herkku'

'Vaaniin Herkku' on syväsilmäinen, pyöreä, punertavakuorinen ja malloltaan kellertävä peruna. Malto on keitettäessä kiinteä. Se on aromikas muusiperuna ja sen makuominaisuudet paranevat varastoitaessa jopa seuraavaan kesään asti. Kukat ovat violetinsävyiset.

Perunan mukulan syväsilmäisyys ja kuoren väri kertovat sen olevan vanhaa viljelykantaa. Myös perunaan liittyvä vahva muistitieto vahvistaa sen pitkää viljelyhistoriaa Suomessa ja Euroopassa. Outolan suvussa kulkevan tiedon mukaan Pommerin sodassa palvelut satakuntalainen Joseph Dunderman tullessaan Kiukaisiin rakennustöihin toi mukanaan perunamukuloita. Jossain vaiheessa näitä perunoita saatiin myös Euran Vaaniinkylän Vaaniin kartanoon, joka sijaitsee Kiukaisten rajalla. Luonnonvarakeskukseen tulleiden yhteydenottojen perusteella Vaaniin herkullinen peruna on ollut tunnettu peruna Satakunnan alueella ja sitä on yhä siellä täällä kotitarveviljelyssä. Heimo Outolan suvussa 'Vaaniin Herkku' on ollut kotitarveviljelyssä jo 1900-luvun alkuvuosista lähtien, jolloin hänen isoäiti Ida Emilia Fält oli piikana Vaaniin kartanosa. Hän sai sieltä perunaa ja sen viljelyä ovat seuraavat sukupolvet jatkaneet.

Maarit Heinonen